

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Цветан Кулевски

за публична защита на дисертационен труд на тема:

МЕЖДУКУЛТУРНИ РАЗЛИЧИЯ В НЕВЕРБАЛНАТА КОМУНИКАЦИЯ МЕЖДУ ФРАНЦУЗИ И ЯПОНЦИ ПРЕЗ ЕПОХАТА МЕЙДЖИ

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност 2.3 Философия (Реторика) в професионално направление „Реторика на невербалната комуникация“

на Тодор Кръстев

Научен ръководител: проф. д.ф.н. Величко Руменчев

Докторантът е избрал тема от областта на невербалната комуникация през „погледа“ на реторическия анализ. И щом той сам заявява в специален преамбюл към научното си изследване, че е възприел *нетрадиционен* подход, който в голяма степен и на „пръв поглед“ се отклонява от строго научния „канон“ за изложение – какво остава и за мен, освен да подготвя едно „*нетрадиционно*“ становище.

Безспорно темата е интересна, без да твърдя, че е актуална. Но тя допълва една „празнота“, както в областта на невербалната комуникация, така и в научното поле на самата реторика. Какво имам предвид! Без може би дори сам да съзнава, Тодор Кръстев има един „неуловим“ научен принос: поставя едно добро начало в малко развития до сега клон от реторическото познание, който смело би могъл да се нарече – „*сравнителна*(съпоставителна) *реторика*“. Защото в научното изследване на докторанта не само се разглеждат междукултурните различия в невербалната комуникация между французи и японци. Неговото изследване, от друга страна, „*сравнява*“(съпоставя) гледните точки и нюанси в областта на реториката между научните общности на Франция и България. В това виждам „скритото“ достойнство на дисертацията!

Главната цел на дисертационния труд е да постигне обобщени данни за невербалния аспект на комуникацията между французи и японци на основата на анализ на текстове на френски пътешественици, посетили Япония в „епохата Мейджи“, която се характеризира с „отварянето“ на Япония към международни контакти след дълъг период на изолация. Именно тази интензивност на межкултурния обмен в периода (1868 – 1912 г.) между представителите на непознаващите се един-друг „два Свята“ и наличието на голям корпус от текстове на френски език, предопределят и самия „обект“ на научното изследване на Тодор Кръстев.

Предмет на научното изследване е френско-японския контакт в епохата Мейджи, което е позволило на докторанта да достигне до заключения относно трайността на редица елементи от японската култура на невербална комуникация във времево-хронологичен план. Задачата на докторанта е да проследи в еволюция културните и психологически специфики на японеца, засягайки същностните елементи на невербалната комуникация. Именно „стъпвайки“ върху тази научно-теоретична основа, авторът е обследвал и анализирал текстовете на френските пътеписи от известната „епоха Мейджи“.

В първата част на разработката са обобщени някои базови културни „установки“ (в духа на теорията на Дмитрий Узнадзе) в Япония, характерни за „разчитането“ на манталитета на японеца, имащи отношение към невербалния аспект на общуването, а именно: възприемането на пространството; йерархичната структура в обществото; ролята на абстрактно-логическото мислене във възприемането на света; и т.н. Представени са специфичните за японеца модели на поведение, включително примери за придаване на определен външен вид и определени позиции на тялото, характерни предимно за японската култура. Авторът е анализирал и някои теории, отнасящи се до психиката на японеца, по-конкретно свързани с възприятието на „японския – АЗ“, както и до мястото на индивида в социума.

Във втората основна част на изследването си Тодор Кръстев представя и анализира невербалните измерения на комуникацията с японци. Тук той успешно е систематизирал някои ключови елементи от „видимата“ страна на японското поведение, като се е позовал на

съвременни научни изследвания по този въпрос. Това е и една от причините да дефинирам научен принос на докторанта в областта на „сравнителната(съпоставителна) реторика“.

В третата част на научното изследване е представена историческата „рамка“ на межкултурния контакт. Докторантът е направил достатъчно подробен анализ на редица текстове, удостоверяващи първите контакти на европейци с местното японско население, в светлината на невербалния аспект на този тип комуникация. Разгледан е развоят на историческите събития от последвалата през 16.век, изолация на Япония и по хронологичен път се достига до т. нар. „епоча Мейджи“. Тук авторът подробно е представил бита и елементите на външния вид на японците, живяли в епохата Мейджи.

Четвъртата част от дисертацията е своеобразен „център“ на изследването и логическо продължение на предходните анализи. Тук Тодор Кръстев представя конкретни примери за межкултурните различия в невербалната комуникация на японците и французите. Тук се изяснява и в съвършен вид отличната квалификация на докторанта в областта на френската филология. Успял е да ни представи разкази, хроники и пътеписи на французи, посетили Япония през епохата Мейджи. По това време мнозина французи са наети на работа с цел реформиране на японските държавни институции. *(Тук отново на преден план „изпъква“ приноса на докторанта в очертаната от него, по мое мнение, област на „сравнителната реторика“.)* Структурата на научния анализ в тази глава се базира на научните виждания в областта на невербалната комуникация на българския учен, проф. д.ф.н. Величко Руменчев, който е и научен ръководител на докторанта: „кинесика“(движения на тялото); „проксемика“(пространствена невербална комуникация); „вокализация“(характеристики и внушения на интонацията).

Докторантът прави основен извод, че ефектът от невербалното общуване, който японците провокират у френските пътешественици, дава своето отражение и до днес в изграждането на стереотипа за образа на японца. Разбира се, твърди авторът, макар и множество по-късни международни контакти и събития да трансформират силно този „стереотипен образ“ и да му вбляят, както чрез обективна информация,

така и в емоционален план. Френските пътешественици от миналия век са „първопроходци“ във френско-японския контакт, в една епоха, когато японската култура е на мода в целия западен свят, а написаното от тях, според Тодор Кръстев, достига до широката френска общественост и дори в определено отношение я „надскача“. По такъв начин, изцяло вербалното предаване на „невербални сигнали“ от реалния контакт, отново се трансформира в невербална информация, която носи „следите“ и деформациите от субективното „първо впечатление“. Има дори случаи, твърди докторанта, когато самите френски пътешественици чувстват и описват себе си като „туземци“ сред цивилизован народ.

Тази част от научното изследване на докторанта следва логиката на отделните форми на невербалната комуникация: кинесика, проксемика и вокализация. Анализът му е подкрепен с множество уместни снимкови изображения, които дават реална представа за описаните от него елементи на невербална комуникация. В огромната част от писмените свидетелства, невербалните прояви на вежливост на японците – обобщава докторанта, изглеждат в очите на французите много по-акцентирани, отколкото е прието на Запад. Споменаванията на жестовете за „поздрав“ са оценявани от французите в хармония с цялостното впечатление за „любезност“, произтичащо от невербалното поведение. Те се оценяват от докторанта като „безкрайни“ и „прекалени“, но също така и „изтънчени“ и „церемониални“. Направеният от Тодор Кръстев реторичен анализ на межкултурните различия в невербалната комуникация между французи и японци е впечатляващо пространен, уместен и задълбочен.

ОБЩ ИЗВОД: Представеният дисертационен труд е едно интересно по замисъл и уникално по изпълнение научно-приложно съчинение. Докторантът е демонстрирал широка обща култура, стилова грамотност и яснота на изказа. Основните му тези са ясно очертани, а направените изводи са тяхно коректно отражение. Всичко това ми дава основание да дам положително становище за качеството на научната разработка на Тодор Кръстев. Заявявам, че по време на публичната защита ще гласувам „ЗА“ присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

25.08. 2017 г.

Член на научното жури : **доц. д-р Цветан Кулевски**

